

Motion till riksdagen 2008/09: MJ503

av **Esabelle Dingizian och Tina Ehn (mp)**

Ökad återvinning

Sammanfattning

Sveriges befolkning gör i hög grad sitt jobb när det gäller återvinning av förpackningsavfall. De av riksdagen uppsatta målen är på några områden med råge överskridna. Vår befolkning gör aktiva insatser på miljö- och klimatområdet.

I EU och Sverige finns ett producentansvar som bland annat innebär att det är producenterna som ska ordna system för insamling av det förpackningsavfall som kan hänföras till dem. Detta system har både förtjänster och brister och behöver utvecklas. Ett problem är att när målen överskrids tappas en del av incitamenten för ett effektivt insamlingssystem. När målen är överskridna blir det snarare lönsamt för producenterna att minska avfallsinsamlingen.

I till exempel Södertörns Renhållningsverks (SRV) fem ägarkommuner, Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn och Salem, kan man se konsekvenserna. Där har de senaste fem åren ett femtiotal stationer för återvinning avvecklats utan att ersättas med nya. SRV och kommunerna har inget att sätta emot när producenternas insamlingsbolag, Förpacknings- och Tidningsinsamlingen, bestämmer sig för att avveckla stationer för återvinning.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över producentansvarssystemet i syfte att bättre nå miljömålen, underlätta för hushållen och få producenterna att ta ekonomiskt ansvar för hela insamlingssystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja målen för återvinningen.

Fel! Okänt namn

Avfallspolitiken

Producentansvaret är en del av den övergripande avfallspolitiken, som i sin tur har att göra med hushållning med naturresurser. Inom EU har man infört ”avfallshierarki”. EU:s avfallshierarki är en vägledning för hur avfallet bör behandlas i EU. Enligt hierarkin har förebyggande av avfall första prioritet följt av återanvändning, återvinning och sist säkert omhändertagande av avfall.

I Sverige har vi som en del av miljömålssystemet som mål att mängden genererat avfall inte ska öka. Det gör den ändå. Den för enskilda mest synliga delen av avfallet är förpackningsavfallet.

Förpacknings- och Tidningsinsamlingen – FTI

I samband med att producentansvar infördes i Sverige bildades Förpacknings- och Tidningsinsamlingen (FTI). För att leva upp till producentansvaret, för att organisera och administrera insamlingssystem för förpackningar och tidningar och se till att dessa återvinns, och för att nå upp till de beslutade återvinningsmålen valde FTI att införa ett landsomfattande system med återvinningsstationer.

Vid dessa återvinningsstationer kan man vanligen slänga förpackningar av mjukplast, hårdplast, metall, kartong och glas samt tidningar. Idag finns det cirka 5 800 i återvinningsstationer i Sverige där allmänheten kan lämna sina förbrukade förpackningar och tidningar.

FTI:s insamling från återvinningsstationer och därpå följande återvinningsprocesser finansieras framför allt av förpackningsavgifter från importörer, producenter och handel.

Producentansvar på förpackningar

Förordningen om producentansvar för förpackningar innebär att Sverige har infört EU:s direktiv om förpackningar och förpackningsavfall. Ett syfte är att förebygga och minska förpackningars inverkan på miljön. Detta syfte har bara delvis uppnåtts – mängden förpackningsavfall har inte minskat som man tidigare hoppats. Direktivet innehåller också mål för nivåer för återvinning och materialutnyttjande.

Krav på förpackningar

EU-direktivet fastställer också vissa väsentliga krav på förpackningars sammansättning och på möjligheterna att återanvända och återvinna dem. Syftesparagrafen i den svenska förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar är identisk med EU:s krav.

De svenska målen

Statistiken för 2007 visar att den totala graden för återvinning i Sverige var 78,2 procent. Siffran visar hur stor andel av det som säljs på marknaden som samlas in och återvinns. Sverige befäster med denna återvinningsandel positionen som ett av de bästa länderna i världen på att återvinna tidningar och förpackningar.

Målen för pappersförpackningar, glasförpackningar och tidningar överskrider och metallförpackningar samt plastförpackningar ligger nära målsättningen.

Mot bakgrund av detta föreslår Miljöpartiet att målen för återvinning höjs.

Producentansvar

Producentansvaret behöver utvecklas. Miljöpartiet har i andra sammanhang lagt förslag på att systemet ska fungera bättre ur konsumentsynpunkt. Det är viktigt att producenterna inte överlåter för mycket av bördan på hushållen. Systemet har inte utvecklats i takt med samhällsutvecklingen, vilket bland annat bidrar till ökande problem med nedskräpning som vi tar upp i annat sammanhang. I vissa delar av landet finns problem med dryckesförpackningar som enskilda importerat från utlandet. För hushållen framstår det vidare ologiskt att samma material ska behandlas olika beroende på om det kommer från förpackningar eller produkter.

Avfall Sverige har för sin del identifierat en del problem som framförallt kan hänföras till att FTI redan idag överskrider de mål för återvinning som riksdagen har beslutat om vilket leder till att FTI inte behöver förbättra sin insamlings- och återvinningsverksamhet.

Problem är enligt Avfall Sverige bland annat följande:

- ? Indragna återvinningsstationer samtidigt som förpackningsmängderna ökar.
- ? Fastighetsnära insamling utvecklas och finansieras av fastighetsägare, kommuner och entreprenörer.
- ? Producenterna tar inte ekonomiskt ansvar för allt man säljer på marknaden. Det vill säga de cirka 30 procent av förpackningarna som inte samlas in i deras system.

Fel! Okänt namn på

- ? Kommunernas informationsansvar utgår från en infrastruktur som de inte kan påverka.
- ? Samrådet mellan FTI och kommunerna ger ingen påverkan för kommunerna.
- ? Problem med privatinförda glasförpackningar.
- ? Återvinnarna vill ta bort producentansvar för returpapper.

Vidare har Avfall Sverige identifierat vilka konsekvenser ovanstående problem medför.

- ? Styrmedlen sätts ur spel.
- ? Fastighetsägare/kommuner står för mer än hälften av hela ”kalaset”. Det handlar om en halv miljard kronor årligen.
- ? Kommunernas oönskade ansvar för det som inte sorteras ut och som hamnar i det vanliga hushållsavfallet kostar en halv miljard kronor årligen.
- ? Kommunerna får betala förbränningsskatt som beror på fossilt avfall från producenternas produkter.
- ? Insamlingen av tidningar och förpackningar tenderar att fokuseras till ”attraktiva områden”, vilket urholkar ett samhällsansvar.
- ? Oklara miljömässiga konsekvenser.
- ? Allmänt ”rörigt” system.

De förslag till lösning av problemen som Avfall Sverige lägger fram är bland andra följande:

- ? Ändra regelverket från ”producentansvar i teorin till producentansvar i praktiken”.
- ? Producenterna måste ta ekonomiskt ansvar för hela insamlingssystemet.
- ? Det krävs skärpta mål för återvinning.
- ? Krav på lägsta, och högsta, insamlingsservice.
- ? Krav på att sluta avtal med kommunerna om servicegrad – inrätta forum för problemlösning.
- ? Krav på offentlig insyn i ett offentlighetsrättsligt privat monopol.
- ? Producenterna borde betala för all information.

De problem som Avfall Sverige påtalat är allvarliga. Deras förslag på lösningar är intressanta. Regeringen bör se över producentansvarssystemet i syfte att underlätta för hushållen och bättre nå miljömålen. Ett viktigt inslag är att producenterna måste ta ekonomiskt ansvar för hela insamlingssystemet.

Målen i Sverige har överträffats

Som nämnts har flera av de mål för återvinning som ställts upp av Sveriges riksdag redan överträffats. För de förpackningar där graden för återvinning inte överträffas är vi redan mycket nära att nå målen.

Att vi i Sverige når över de ställda målen för återvinning kan idag tydligt ses i producenternas och FTI:s agerande. Det finns inte längre några incitament för dem att verka för att utveckla och förbättra insamlingsmetoderna för tidningar och förpackningar, något som är nödvändigt för att skapa ett system där återvinningsgraden av tidningar och förpackningar kontinuerligt ökar. Tvärtom, med återvinningsgrader som når över målen finns det snarare incitament för producenterna och FTI att minska återvinningsgraden eftersom deras kostnader för insamling och återvinning då minskar.

Dessvärre börjar denna farhåga nu att besannas. FTI har de senaste åren tagit bort en hel del återvinningsstationer i synnerhet i mindre tätbefolkade delar av landet. Detta drabbar framförallt glesbygdskommuner, men även storstadsregioner. I Stockholmsregionen har det de senaste åren påbörjats en hel del byggen av nya bostäder m.m. I flera fall i södra Stockholms län har återvinningsstationer avvecklats för att ge plats för dessa bostadsbyggen.

Med högre nivåer på målen hade det varit självklart och nödvändigt för FTI att tillsammans med kommunerna hitta nya platser för de återvinningsstationer, som tas bort. Men eftersom FTI redan klarar målen för återvinning, även när en hel del återvinningsstationer tas bort, arbetar de idag inte aktivt med dessa frågor. Dessutom har kommunerna inget att säga till om när de efterfrågar fler återvinningsstationer, utan det är helt och hållet FTI som dikterar villkoren. Detta är mycket olyckligt eftersom de förpackningar som då tidigare återvanns istället med stor sannolikhet kommer att slängas bland det vanliga hushållsavfallet.

Södertörn – ett exempel

I Södertörns Renhållningsverks (SRV) fem ägarkommuner, Botkyrka, Hanninge, Huddinge, Nynäshamn och Salem, har de senaste fem åren ett femtiotal återvinningsstationer avvecklats. Några av dessa har, på initiativ av bostadsbolag, ersatts med fastighetsnära insamling, men många har tagits bort för att marken de står på behövs för andra ändamål, vanligtvis nybyggnation, och inte ersatts med nya återvinningsstationer.

Särskilt påtagligt är detta i närheten av Huddinge centrum där det nu enbart återstår en återvinningsstation. I själva verket borde det enligt SRV finnas minst fem återvinningsstationer i närheten av Huddinge centrum för att det ska vara enkelt och nära för alla som bor i området att återvinna sina tidningar och förpackningar.

Nytänkande

Att målen redan överskrids får även konsekvenser för FTI:s initiativ till nytt tänkande avseende insamling av tidningar och förpackningar. Det innebär i realiteten att FTI idag arbetar lite eller inte alls med att utveckla nya system

Fel! Okänt namn på

och metoder för att öka återvinningsgraden av tidningar och förpackningar i Sverige. De initiativ som idag tas, tas nästan uteslutande av kommuner och kommunala bolag utan att de fullt ut får ta del av den ”peng” som avsatts för att samtliga förpackningar ska återvinnas. Med högre ställda mål ökar möjligheten för nytänkande inom FTI.

Stockholm den 7 oktober 2008

Esabelle Dingizian (mp)

Tina Ehn (mp)